

NUKIN
7-11-92

Sint Maarten wordt steeds sneller feest

Bij Sint Maarten denken de meeste mensen aan vroeger. Dat kan net zo goed de eigen lampion zijn als die historische gebeurtenis van lang geleden. Volgens het verhaal zou Martinus van Tours al ongeveer in het jaar 330 zijn mantel gedeeld hebben met een arme zwerver; hij was toen een jaar of zestien. Het wordt graag aangehaald als er over het kinderfeest geschreven wordt en op de basisscholen in het Noorden wordt het de komende week vast weer verteld.

Het heeft er veel van weg dat er over het Sint Maartenfeest in bijvoorbeeld 1990 minder bekend is dan over de aanleiding 1660 jaar eerder. Waar wordt er gelopen? Welke liedjes worden bij voorkeur gezongen? Is er veel variatie in? Hoe zit het met het aandeel van de Groningse liedjes? Kan die vraag ook gesteld worden voor Drenthe: wordt er in deze provincie gelopen? Dit soort voor de hand liggende vragen zijn gemakkelijker gesteld dan beantwoord en eigenlijk is dat raar.

Contrast
Vorig jaar hebben luisteraars van het taalprogramma AHA van Radio Noord enthousiast gerageerd op de oproep om nu eens bij te houden wat er

gezongen werd. Teksten werden daarbij niet alleen op papier gekrabbeld en geturfd, op een aantal plaatsen heeft ook een verdeckt opgestelde bandrecorder zijn diensten bewezen. Uit al die verzamelde gegevens komt het vermoeden voort, dat er weliswaar in heel Groningen door kinderen op uitgetrokken wordt op 11 november, maar dat het naar verhouding sterker gebeurt in de noordelijke helft dan bijvoorbeeld in de Veenkoloniën. De verrassendste ontdekking was dat er zoveel versjes blijken te zijn en dat de meest gezongen liedjes heel modern moeten zijn. Dat is een grappig contrast met Sinterklaas, het huiselijke binnen-gebeuren van drie weken na het buiten-feest van half november. Sinterklaas heeft waarschijnlijk ook een veel vaster repertoire. En een laatste verschil: als er al dialectliedjes bestaan over Sinterklaas, ze zijn veel minder talrijk dan met Sint Maarten. Daarmee komen we bij een andere opmerkelijke uitkomst van die AHA-steekproef uit 1991. Het Gronings speelt maar een heel bescheiden rol met een geschat aandeel van tien procent in het totale lied-aanbod, tenminste wanneer de tientallen reacties een beetje goede indruk geven van de werkelijkheid. Bijna overal is het meest gezongen lied: Sint Maarten, Sint Maarten/de koeien hebben staarten/de meisjes hebben rokjes aan/daar komt Sint Martinus aan. De bedelaar is zich dus Sint Maarten gaan noemen! In Noord-Oost Groningen en op enkele andere plaatsen kwam het nogal eens op de tweede plaats

terecht achter Elf november is de dag/dahat mijn lichtje, dahat mijn lichtje/elf november is de dag/dahat mijn lihichtje brahanden mag. Beide liedjes bestaan uit vier regels en dat zal dus het juiste midden zijn tussen een te lange en een te korte voorstelling. Ook op 11 november werkt het bonus-malus-systeem. Zing je een lang lied, dan levert dat vast enthousiasme en soms een extra beloning op, maar daar staat tegenover dat minder adressen afgewerkt kunnen worden. De kleinsten moeten daar nog achter komen, zoals de grootsten ervaren dat een kort afgeraffeld "doar kom ik aan" juist tot een geringe of geen gift leidt. Vier regels - zo leert de praktijk - is de optimale lengte van een Sint-Maartenlied.

Tomaten
De nummers een en twee van het klasement wekken ten onrechte de indruk dat op 11 november alleen waarheden als koeien verkondigd mogen worden. Nieuwe versjes laten zien dat ook onzinnige en gekke teksten geaccepteerd worden: Sint Maarten, Sint Maarten/er waren twee tomaten/de ene had een hoedje op/de ander had een kale kop. Voor de 'tomaten' wordt overigens ook 'soldaten' gezongen. Het doet wat denken aan: Sint Maarten had een muis/nu ligt hij in 't ziekenhuis/met z'n rode petje/licht hij in z'n bedje. En de muis heeft soortgenoten in de geit of de koe, want die beesten heeft Sint Maarten tegenwoordig ook. De geit raakte al zijn tanden kwijt en ging dus

"We komen maar ene keer..."

over op een kunstgebit (een stil pleidooi tegen snoep als present), de koe moest naar de slager toe. Neutraler maar net zo onbegrijpelijk is: Olifant ging lichtje lopen/overal ging deurtje open/olifant zei dankjewel/ging toen naar de volgende bel. Zijn die beesten onderdeel van een beginnende annexatie van Sint Maarten door Walt Disney? Het lijkt er veel op, want ook Mickey Mouse en Donald Duck komen in liedjes te voorschijn. En diverse informanten tekenden daar bij aan dat ze Mickey Mouse deze keer voor het eerst hoorden. Dat is allemaal toch heel iets anders dan lange liederen bestaande uit drie coupletten van vele regels lang over Sint Maarten die door weer en wind

reed en de armen hielp. Afgaande op de teksten is Sint Maarten in deze eeuw een heel wat sneller feest geworden. Dat maakt het redelijk, te veronderstellen dat er in 1992 weer nieuwe versjes bij zullen komen (wie bedenkt ze en waar duiken ze voor het eerst op?) en dat hitjes uit '91 misschien alweer op hun retour zijn. Zoiets is voor één persoon niet te constateren, de kinderen lopen nu eenmaal maar één keer per jaar gedurende een uur of twee met hun lampion. Maar als op veel plaatsen een paar aardige mensen zich dezelfde moeite getroosten, de teksten noteren en dat doorgeven, dan ontstaat wat meer duidelijkheid over dat partijtje van aanstaande woensdag.

Kikkerbil
De meeste liedjes hebben een vriendelijk karakter, maar ze zijn

niet echt uit het leven gegrepen; ze doen eigenlijk wat tekenfilm-achtig aan. Dat is toch een verschil met de ouders en grootouders die een niet-gevend persoon uitmaakten voor juffrouw Kikkerbil. Vroeger brachten de kinderen zelfs intieme zaken naar buiten, zoals in het Oost-Groninger: Kip kap kogel/mien voader is een duvel/mien mouder is een soatan/doar bin ik n kind van. Een variant daarop heeft het tot vorig jaar overigens volgehouden: Kip kap kogel/mien voader is n vogel/mien moeke is n muske/geven mekoar n kuske. Dat is toch gekuist in vergelijking met een waarschijnlijk uitgestorven liedje als Sunter Meerten beschiet die mor/ik bin n zeun van Sietsemoa, en aansluitend blijkt dat in dit gezin óók dingen gebeuren die niet direct op een feestje naar buiten

gebracht moeten worden, zoals het in elkaars billen knijpen. En Sint Maarten santeeheehee, santé wordt vast ook niet meer gezongen door kinderen in 1992.

Engels
Oudere en modernere liedjes, je hoort ze pas als je bewust luistert naar wat er gezongen wordt. Zijn het dertien verschillende, zoals bij die mevrouw uit Holwierde die onder meer een Engels liedje opstuurde? Komen er meer dan de 116 kinderen die iemand uit Zoutkamp vorig jaar turfde of de 132 van een ander in Winsum? En hoe zit het met die vreemde regels die uit Middelstum werden doorgegeven, "stuff en hasjie, gooi maar in m'n tassie": is het een incident of een komende ster in het Sint-Maartenfeest? We kijken vanavond geen tv/we lopen met onze lichtjes mee/we vragen wat voor Sint Maarten/we komen maar ene keer. Het lijkt een liedje dat in opkomst is, maar ook daarvoor geldt dat alleen informatie uit allerlei hoeken meer duidelijkheid zal kunnen verschaffen. En tenslotte de protestsong. Ook die blijkt tussen de liedjes voor te komen: twaalf november is de dag/dat de tandarts boren mag...Wordt 'ie echt gezongen? Van een kinderfeest als Sint Maarten is weinig bekend. Er zijn vast voldoende gulle gevers die dit jaar boek willen houden van de gebeurtenissen aanstaande woensdag, zo tussen vier en zeven uur. Ze komen immers maar ene keer.

Gegevens over uw ervaringen met Sint Maarten - hoe vaak wordt welke tekst gezongen - kunnen gestuurd worden naar Siemon Reker, Postbus 90, 9780 AB Bedum.

Siemon Reker